

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 18 § gymnasielagen**

**PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL**

I denna proposition föreslås att gymnasielagens bestämmelser om studentexamens struktur ändras. Enligt förslaget skall en studentexamen omfatta minst fyra prov. Endast ett av dem, provet i modersmål och litteratur, skall vara obligatoriskt för alla. De tre övriga obligatoriska proven får examinanden välja bland provet i det andra inhemska språket,

provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst, dock tidigast den 1 juni 2004. Lagen föreslås bli tillämpad första gången på studentexamina vid det andra examenstillfället 2004.

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL .....</b>	<b>1</b>
<b>ALLMÄN MOTIVERING.....</b>	<b>3</b>
<b>1. Nuläge .....</b>	<b>3</b>
<b>1.1. Lagstiftning och praxis.....</b>	<b>3</b>
Gymnasielagens 18 § .....	3
Studentexamensförordningen.....	3
Statsrådets förordning om ett försök inom studentexamen .....	4
Gymnasieutbildningen .....	5
Studentexamen och strukturförsöket .....	5
<b>1.2. Bedömning av nuläget .....</b>	<b>6</b>
Avlagda studentexamina i försöksgymnasierna .....	6
Gymnasierektorernas ståndpunkter.....	8
<b>2. Propositionens mål och föreslagna ändringar.....</b>	<b>8</b>
<b>3. Propositionens verkningar .....</b>	<b>9</b>
<b>4. Beredningen av propositionen .....</b>	<b>10</b>
<b>4.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial .....</b>	<b>10</b>
<b>4.2. Ställningstaganden.....</b>	<b>11</b>
<b>5. Annat som inverkat på propositionens innehåll .....</b>	<b>11</b>
<b>DETALJMOTIVERING.....</b>	<b>13</b>
<b>1. Lagförslag.....</b>	<b>13</b>
Gymnasielagens 18 § .....	13
<b>2. Närmare bestämmelser .....</b>	<b>13</b>
<b>3. Ikraftträdande.....</b>	<b>13</b>
<b>4. Lagstiftningsordning .....</b>	<b>14</b>
<b>LAGFÖRSLAG .....</b>	<b>16</b>
<b>Lag om ändring av 18 § gymnasielagen.....</b>	<b>16</b>
<b>BILAGA.....</b>	<b>18</b>
<b>PARALLELLTEXT .....</b>	<b>18</b>
<b>Lag om ändring av 18 § gymnasielagen.....</b>	<b>18</b>

## ALLMÄN MOTIVERING

### 1. Nuläge

#### 1.1. Lagstiftning och praxis

Bestämmelser om studentexamen finns i 18 § gymnasielagen (629/1998) och i studentexamensförordningen (1000/1994). Genom gymnasielagen upphävdes gymnasielagen av den 27 maj 1983 (477/1983). Studentexamensförordningen, som hade getts med stöd av den upphävda gymnasielagen, förblev alljämt i kraft. I fråga om strukturförsöket inom studentexamen 2003—2007 bestäms i statsrådets förordning 811/2002 av den 26 september 2002. Före det ordnades försöket enligt beslut som undervisningsministeriet fattade med stöd av en bestämmelse i förordningen om studentexamen.

#### Gymnasielagens 18 §

Ursprungligen var gymnasielagens bestämmelser om studentexamen knapphändigare än för närvarande. I 18 § bestämdes om målen för examen och om den behörighet för fortsatta studier som examen ger, medan de övriga bestämmelserna om studentexamen ingick i studentexamensförordningen. Gymnasielagens paragraf om examen fick sin nuvarande lydelse genom lagen av den 5 juni 2002, som trädde i kraft den 1 september 2002.

I 18 § 1 mom. gymnasielagen bestäms om studentexamens mål, innehåll och struktur. Gymnasieutbildningen avslutas med en studentexamen. Med hjälp av studentexamen klarläggs om de studerande har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. I examen ingår prov i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik och realämnena. Examinanden skall avlägga proven i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och ett främmande språk som obligatoriska samt enligt eget val antingen provet i matematik eller i realämnena. Utöver de obligatoriska proven kan examinanderna delta i

ett eller flera extra prov. En studerande som på grundval av 13 § eller undervisningsplanen för gymnasiet inte studerar det andra inhemska språket som obligatoriskt läroämne, kan avlägga något annat prov i stället för provet i det andra inhemska språket.

Genom förordning av statsrådet bestäms enligt 2 mom. om rätten för andra än studerande enligt gymnasielagen att delta i examen.

I 3 mom. bestäms om försök med studentexamen. För generell utvecklande av examen kan den enligt detta moment i försöksyfte verkställas på något annat sätt än vad som föreskrivs i 1 mom. Examinanderna skall dock avlägga minst fyra prov och ett av proven skall vara provet i modersmål och litteratur. De läroanstalter som omfattas av försöksverksamheten väljs på ansökan av dem som ordnar gymnasieutbildning så att skolorna är så representativa som möjligt i språkligt och regionalt hänseende.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av 18 § gymnasielagen (478/2002) får försök som avses i paragrafens 3 mom. verkställas fram till utgången av år 2007.

Enligt paragrafens 4 mom. utfärdas närmare bestämmelser om studentexamensnämnden, som tillsätts av undervisningsministeriet, och dess uppgifter genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet utfärdas också bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov, bedömning, försöksverksamheten och genomförandet av examen i övrigt samt om de studerandes rätt att avlägga något annat prov i stället för provet i det andra inhemska språket. Studentexamensnämnden utfärdar enligt momentet närmare föreskrifter om innehållet i proven, hur proven skall ordnas och bedömningen av proven.

Enligt 5 mom. ger studentexamen allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

#### Studentexamensförordningen

I studentexamensförordningen, som trädde i kraft vid ingången av 1996, bestäms bl.a.

om studentexamensnämnden, villkoren för att få delta i examen, proven och bedömningen. Enligt 1 § ordnas studentexamen samtidigt i hela landet två gånger per år i läroanstalter som ger gymnasieutbildning. Till examen kan förutom de obligatoriska proven höra extra prov. Proven är skriftliga. I dem kan dock ingå muntliga uppgifter. Enligt förordningens 16 § skall studentexamen avläggas under högst tre på varandra följande examenstillfällen. I samma paragraf bestäms om omtagning av godkända och underkända prov. De som deltar i examen och i de prov som hör till den benämns i denna förordning *examinander*.

Enligt 11 § 2 mom. kan *examinanden*, i stället för provet i det andra inhemska språket, i detta språk avlägga provet i modersmålet. Enligt samma moment är det möjligt att ersätta provet i det andra inhemska språket med ett annat prov, om *examinandens* studier med stöd av någon grund som nämns i 13 § gymnasielagen delvis har ordnats på ett annat sätt än vad som bestäms i gymnasielagen eller med stöd av den, eller om *studeranden* inte studerar det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne enligt gymnasiet läroplan. *Examinanden* kan då i stället för provet i det andra inhemska språket avlägga provet i ett annat språk, matematik eller realämnena. I samma moment bestäms att rektorn kan ge en *studerande* som har befriats från undervisningen i det andra inhemska språket rätt att ersätta provet i det andra inhemska språket med något av de ovannämnda proven, om det finns något synnerligen vägande skäl som ansluter sig till *studerandens* språkliga eller kulturella ursprung och uppväxtmiljö.

Enligt 12 § 1 mom. studentexamensförordningen kan prov med två olika svårighetsgrader ordnas i matematik, det andra inhemska språket och främmande språk. Enligt 2 mom. skall en *examinand* avlägga det mer krävande provet i åtminstone ett obligatoriskt läroämne i studentexamen.

I 23 § studentexamensförordningen föreskrevs att examen i försökssyfte kan genomföras delvis på annat sätt än vad som stadgas i förordningen. Enligt paragrafen fattade undervisningsministeriet beslut om de grunder enligt vilka försöket genomförs efter att ha hört studentexamensnämnden och utbild-

ningsstyrelsen. Paragrafen upphävdes genom statsrådets förordning 733/2002 av den 22 augusti 2002. Motsvarande bestämmelser om försöket ingick i den tidigare förordningen angående studentexamen (717/1947).

#### Statsrådets förordning om ett försök inom studentexamen

Sedan 1995 har en studentexamensstruktur med större valfrihet än tidigare utprovats. Försöket baserade sig till utgången av 2002 på beslut som undervisningsministeriet fattade med stöd av bestämmelserna i förordningarna om studentexamen. Försöket omfattade då 29 gymnasier. En åldersklass i dessa gymnasier motsvarade ca 2 500 studerande. I fråga om det försök som genomförs åren 2003—2007 bestäms i 18 § 3 mom. gymnasielagen och i statsrådets förordning om ett försök inom studentexamen (nedan *försöksförordningen*). Genom förordningen togs fler gymnasier med i försöket. Försöksstrukturen i studentexamen ändrades inte.

Med avvikelse från vad som bestäms i 18 § 1 mom. gymnasielagen är det endast provet i modersmål och litteratur som, av de fyra obligatoriska proven, är obligatoriskt för alla. De tre övriga obligatoriska proven väljer *examinanden* bland provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena. I övrigt är en examen enligt försöksförordningen likadan som en examen enligt 18 § 1 mom. gymnasielagen. Även proven som ingår i examen är desamma som i andra gymnasier. Försöket ingriper inte i frågan om vilka läroämnen i gymnasiet som skall vara obligatoriska eller i studiernas omfattning.

I försöksförordningens 3 § anges de gymnasier och vuxengymnasier där studentexamen kan ordnas enligt förordningen. Gymnasierna har valts utifrån ansökningar och enligt 18 § 3 mom. gymnasielagen så att skolorna är så representativa som möjligt i språkligt och regionalt hänseende. De gymnasier som tidigare deltagit i försöket finns i huvudsak i södra Finland och i de stora städerna. Till försöket valdes utöver dem gymnasier som tillför försökshelheten regional representativitet och jämvikt. Försöket omfattar nu vad antalet studerande beträffar oli-

ka stora gymnasier i nästan alla landskap. Tre av försöksgymnasierna är vuxengymnasier och dessutom har tre andra gymnasier även vuxenstudierande. Fyra av försöksgymnasierna är svenskspråkiga. Största delen av försöksgymnasierna är kommunala, men försöket omfattar även gymnasier i privat regi och gymnasier vid universitetens övningsskolor.

Examen enligt försöksförordningen kan också avläggas av en studerande som inlett sina gymnasiestudier och avlagt de första proven i studentexamen redan före 2003. Prov som examinanden avlagt före 2003 får dock inte längre bytas eller utelämnas i examen.

Examen enligt försöksförordningen kan avläggas senast i studentexamen hösten 2007. Om examen inte är slutförd vid utgången av 2007 skall examen avläggas enligt 18 § 1 mom. gymnasielagen. Ett underkänt eller godkänt prov i en examen enligt försöksförordningen får dock tas om på det sätt som bestäms i 16 § studentexamensförordningen även efter år 2007.

#### Gymnasieutbildningen

Under de senaste 20 åren har gymnasieutbildningen utvecklats så att den i större utsträckning möjliggör individuella studieplaner för studerandena. Samtidigt har man dock genom studierna i de obligatoriska läroämnena tryggt en bred allmänbildning för alla studerande och säkrat enhetligheten och jämlikheten på riksnivå i gymnasieutbildningen.

Timfördelningen i gymnasieundervisningen reviderades genom statsrådets förordning om allmänna riksomfattande mål för gymnasieutbildningen och om timfördelningen i gymnasieundervisningen (955/2002). Utbildningsstyrelsen fattade beslut om grunderna för läroplanen i gymnasieutbildningen för unga enligt förordningen i augusti 2003 och om grunderna för läroplanen i gymnasieutbildningen för vuxna enligt förordningen i februari 2004. De nya läroplanerna tas i bruk stegvis från den 1 augusti 2005 tillsammans med den nya timfördelningen.

En studerande i gymnasiet skall studera läroämnena enligt det undervisningsinnehåll som bestäms i 7 § 2 mom. gymnasielagen

(629/1998) i den omfattning som timfördelningen i nämnda statsrådsförordning anger. Antalet obligatoriska läroämnena är 18. I undervisningen för unga uppgår de obligatoriska kurserna till sammanlagt 47—51 och de fördjupade kurserna till minst tio. Lärokursen för gymnasiet kräver sammanlagt 75 fullgjorda gymnasiekurser, i undervisningen för vuxna sammanlagt 44 fullgjorda gymnasiekurser. De gemensamma ämnena i den grundläggande utbildningen och de obligatoriska kurserna i gymnasiet bildar en helhet som säkrar att de studerande kan tillägna sig det allmänbildande kunskaps och färdighetsstoffet i gymnasieutbildningen. T.ex. det andra inhemska språket (svenska eller finska) är såväl i den grundläggande utbildningen som i gymnasiet ett för alla gemensamt ämne. Antalet obligatoriska kurser i det andra inhemska språket i gymnasiet är fem, om språket är ett Bspråk enligt timfördelningen och inleds i årskurs 7—9 i den grundläggande utbildningen.

Enligt 13 § gymnasielagen kan studierna för en studerande delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i gymnasielagen eller med stöd av den, om 1) studeranden anses till någon del redan ha kunskaper och färdigheter som motsvarar gymnasiets lärokurs, 2) det med hänsyn till studerandens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att studeranden skall genomgå gymnasiets lärokurs, eller 3) detta är motiverat av skäl som har samband med studerandens hälsotillstånd.

Vanligen befrias en studerande från studierna i det andra inhemska språket på den grund att studeranden under en tid av avgörande längd har gått i skola utomlands utan att studera svenska eller finska. Befrielsen kräver i praktiken även befrielse från provet i det andra inhemska språket i studentexamen enligt 18 § 1 mom. gymnasielagen. Antalet studerande som fått befrielse motsvarar årligen ca 0,5—0,6 procent av alla som skriver studentexamen.

#### Studentexamen och strukturförsöket

År 2003 anmälde sig sammanlagt 80 028 personer för att avlägga studentexamensprov. Totalt 39 085 av dem var examinander som

hade möjlighet att bli klara med sin examen samma år. Sammanlagt 35 167 personer godkändes i studentexamen 2003.

En examensstruktur med större valfrihet har utprovats i studentexamen sedan 1995. I början omfattade försöket 29 gymnasier. En åldersklass i dessa gymnasier omfattade ca 2 500 studerande. I försöket som gäller åren 2003—2007 medtogs nya gymnasier. Försöksstrukturen ändrades inte. De gymnasier som deltar i försöket anges i försöksförordningen.

Alla gymnasier som omfattades av det tidigare strukturförsöket enligt undervisningsministeriets beslut fortsätter att delta i försöket. Dessa gymnasier valdes ursprungligen bland gymnasier som deltog i ett försök med årskurslöst gymnasium, det s.k. akvarieförsöket, samt gymnasier bland universitetens övningsskolor. För att öka representativiteten togs dessutom 28 nya gymnasier med, och försöket omfattar nu sammanlagt 57 gymnasier och vuxengymnasier. Antalet motsvarar 11,8 procent av landets alla 483 gymnasier. Det totala antalet studerande i försöksgymnasierna är drygt 16 900, dvs. ca 13 procent av alla gymnasier.

## 1.2. Bedömning av nuläget

Avlagda studentexamina i försöksgymnasierna

Undervisningsministeriet tillsatte 1995 en arbetsgrupp som skulle följa strukturförsöket inom studentexamen. Arbetsgruppen rapporterade resultaten i två promemorior. Följande granskning bygger på de uppgifter som arbetsgruppen använde i sina rapporter samt på uppgifter om avlagda studentexamina 2002 och 2003.

Utvidgningen av försöket våren 2003 förde med sig 28 nya gymnasier och fördubblade antalet examinander som är med i försöket. De gymnasier som kom med i försöket 2003 fick veta om sin möjlighet att avlägga studentexamen enligt försöksstrukturen först på hösten 2002. Studerandena, som då hade inlett sitt tredje läsår, var inställda på att avlägga en sedvanlig studentexamen. Granskningen omfattar alla som avlade provet oberoende av om de avlade proven som obligatoriska eller extra prov, enligt kort eller lång lärokurs.

**Tabell 1.** Ämnesvalen i strukturförsöket 2003

<b>Hela landet</b>	<b>1) Gamla</b>	<b>2) Nya</b>	<b>3) Alla</b>
	%	%	%
Andra inhemska språket	86,50	92,28	89,21
Främmande språket	99,57	99,42	99,50
Matematik	88,50	77,50	83,33
Realprovet	95,91	93,48	94,76

- 1) Gamla (gymnasier som varit med i försöket sedan 1996)
- 2) Nya (gymnasier som kommit med i försöket 2003)
- 3) Alla försöksgymnasier sammanlagt

**Tabell 2.** Ämnesvalen utanför strukturförsöket 2003

	<b>Antal</b>	<b>%</b>
Matematik	23 732	78,1
Realprovet	28 161	92,7

År 2003 avlade 89 procent av examinanderna i försöksgymnasierna provet i det andra inhemska språket, 99 procent provet i ett främmande språk, 83 procent provet i matematik och 95 procent provet i realämnen. Totalt 82 procent av männen och 95 procent av kvinnorna har valt det andra inhemska språket. Totalt 93 procent av männen och 77 procent av kvinnorna har valt matematik (bilagetabell 7-9).

I fem försöksgymnasier valde alla som avlade studentexamen 2003 provet i det andra inhemska språket och endast i ett gymnasium, Ålands lyceum, valde mindre än hälften det andra inhemska språket (finska).

Ämnesvalen i de nya försöksgymnasierna visar att 92 procent valt det andra inhemska språket, 78 procent matematik, 93 procent realen och 99 procent ett främmande språk (bilagetabell 6). Totalt 86 procent av männen och 97 procent av kvinnorna har valt det andra inhemska språket. Totalt 90 procent av männen och 69 procent av kvinnorna har valt matematik.

Förändringarna i de gamla försöksgymnasierna är inte särskilt stora under försöksperioden. Ämnesvalen i de gamla försöksgymnasierna åren 1996—2003 (bilagetabell 1) visar att den andel som valt provet i det andra inhemska språket har minskat från år 1996 (91,84 procent) till år 2003 (86,50 procent). De som valt det andra inhemska språket har under de tre senaste åren i genomsnitt utgjort 85—86 procent årligen. Andelen som valt matematik har under samma tid stigit från

84,36 procent till 88,50 procent. De som avlagt realprovet har utgjort mellan 96,52 och 95,91 procent av examinanderna. Provet i ett främmande språk har avlagts av nästan alla, det största deltagandet var år 2002 (99,77 procent) och det minsta i början av försöket år 1996 (98,96 procent).

De kvinnliga examinanderna har oftare valt provet i det andra inhemska språket och de manliga examinanderna provet i matematik.

I de gamla försöksgymnasierna valde 78,40 procent av männen och 92,56 procent av kvinnorna det andra inhemska språket 2003. Provet i matematik avlades motsvarande tid av 96,50 procent av männen och 83,26 procent av kvinnorna. Under det första försöksåret 1996 avlade 77,80 procent av de kvinnliga examinanderna provet i matematik i försöksgymnasierna. Provet i realämnen har valts något oftare av männen än av kvinnorna, skillnaden är dock inte stor. Endast ett mindre antal studerande, både män och kvinnor, har inte valt provet i ett främmande språk (bilagetabell 2 och 3).

Valen av provet i det andra inhemska språket påminner om varandra i de finskspråkiga och de svenskspråkiga gamla försöksgymnasierna, de finska examinanderna har alla år avlagt provet i det andra inhemska språket i en något mindre grad än de svenska, men skillnaderna är små. Proven i realämnen och i matematik har av de finska examinanderna avlagts i högre grad än av de svenska (bilagetabell 4 och 5).

**Tabell 3.** Ämnesvalen i strukturförsöket enligt län (alla försöksgymnasier)

	Ostra Finlands län	Uleåborgs län	Södra Finlands län	Västra Finlands län	Lapplands län
Andra inhemska	94,04	91,46	88,41	87,37	89,47
Främmande språk	99,30	99,26	99,54	99,80	99,15
Matematik	82,24	79,91	83,12	87,70	77,25
Realen	95,91	91,82	95,71	94,96	94,74

Östra Finlands och Uleåborgs län, har det andra inhemska språket valts i mycket hög grad. Provet i matematik eller realämnen har då valts i lägre grad. I de län där det andra inhemska språket valts i mindre utsträckning har provet i matematik eller i realämnen valts i högre grad.

#### Gymnasierectorernas ståndpunkter

Hösten 2001 skickade arbetsgruppen för uppföljning av strukturförsöket inom studentexamen ut en förfrågan om examensstrukturen till rektorerna. Förfrågan besvarades då av 88 procent av gymnasierectorerna. Totalt 79 procent av dem som svarade understödde en examen enligt försöksstrukturen, 84 procent av rektorerna i de finskspråkiga gymnasierectorerna och 13 procent av rektorerna i de svenskspråkiga gymnasierectorerna.

I februari 2004 gjorde undervisningsministeriet en förfrågan bland gymnasierectorerna om deras ståndpunkt i fråga om studentexamensstrukturen. Förfrågan sändes till rektorerna i alla gymnasierectorer oberoende om gymnasiet var med i strukturförsöket. Förfrågan besvarades av 91 procent av rektorerna. Av dem understödde 91 procent försöksstrukturen och 9 procent examensstrukturen enligt 18 § 1 mom. gymnasielagen. Understödsprocenten för försöksstrukturen bland rektorerna i de finskspråkiga gymnasierectorerna var 97 procent och bland rektorerna i de svenskspråkiga gymnasierectorerna 21 procent.

Rektorerna bads även ta ställning till frågan om hur många obligatoriska prov studentexamen skall omfatta. Alternativen var fem eller fyra. I 96 procent av fallen understödde rektorerna fyra obligatoriska prov, dvs. det nuvarande antalet, och fyra procent understödde en höjning av antalet obligatoriska prov till fem. Totalt 97 procent av de finskspråkiga och 84 procent av de svenskspråkiga gymnasierectorerna understödde fyra obligatoriska prov.

Rektorerna motiverade i denna förfrågan i korthet sina åsikter i de avgivna frågesvaren. I motiveringarna framstod tydligt åsikten att erfarenheterna av strukturförsöket är enbart positiva. Den nuvarande examensstrukturen ansågs allmänt alltför språkdominerad. Rektorerna ansåg att försöksstrukturen lämpar

sig bättre i det årskurslösa gymnasiet, som betonar valfrihet och ger de studerande som är matematiskt begåvade eller realämnesinriktade jämlikare möjligheter. Det fördes fram att gymnasiet bibehåller sin allmänbildande uppgift även om strukturen i studentexamen ändras, och att det andra inhemska språket kvarstår som ett läroämne i gymnasiet. Inte heller valfriheten sågs som något verkligt hot mot provet i det andra inhemska språket.

Som en positiv omständighet nämndes även att det är lättare att avlägga studentexamen med yrkesinriktade studier som grund och att verkställigheten av examen förenklas när systemet med ersättande prov slopas. I positiva ordalag nämndes också verkningarna på utvecklingen av antagningen av studerande till universiteten, en eventuell attitydförändring till svenskan och större studiemotivation. Det att försöket pågått en lång tid ansågs allmänt leda till ojämlikhet mellan de studerande som omfattas av försöket och de som går i andra gymnasierectorer och att en övergång till studentexamen enligt försöksstrukturen borde ske snabbt.

Ett bibehållande av den nuvarande strukturen motiverades med gymnasietens allmänbildande uppgift och genom att betona studentexamen som ett centraliserat nationellt prov genom vilket studenterna varje år bör bedömas på lika grunder. Det fördes också fram att valfriheten i studentexamensproven syns i studierna i ämnet under hela gymnasietiden.

## 2. Propositionens mål och föreslagna ändringar

Syftet med reformen är att öka examinandernas valfrihet i studentexamen. Enligt förslaget skall alla som deltar i studentexamen avlägga provet i modersmål och litteratur samt enligt eget val tre av följande prov: provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnen. Ändringen påverkar inte antalet obligatoriska prov i examen. Examinanderna kan avlägga ett eller flera extra prov liksom för närvarande.

Provet i det andra inhemska språket och provet i ett främmande språk utgör vardera ett av de för närvarande fyra obligatoriska

proven i examen. De övriga obligatoriska proven är provet i modersmål och litteratur och enligt examinandens val antingen provet i matematik eller realprovet. Examen är därmed till sin struktur mycket språkdominerad.

Den föreslagna ändringen gör det möjligt att avlägga studentexamen så att de obligatoriska ämnena omfattar bara ett prov i ett språk som är främmande för examinanden. Provet utgörs enligt examinandens val av provet i det andra inhemska språket eller av provet i ett främmande språk enligt studentexamensnämndens föreskrifter. Examinanden kan också välja de obligatoriska proven i sin examen så, att ett av dem är provet i det andra inhemska språket och ett är provet i ett främmande språk.

Det föreslås att 18 § gymnasielagen ändras på ovan beskrivna sätt. I övrigt kvarstår innehållet i paragrafen som förut, fränsett att försök inte längre nämns bland de ärenden som skall bestämmas genom förordning av statsrådet. I fråga om eventuella försök i framtiden skall bestämmas särskilt genom lag och då kan det samtidigt vid behov ges ett bemyndigande att utfärda bestämmelser om försök genom förordning. Bemyndigandet att genom förordning av statsrådet bestämma om rätten att i stället för provet i det andra inhemska språket avlägga ett annat prov blir genom den föreslagna ändringen obehövt.

I paragrafen skall föreskrivas om examens innehåll och struktur, studentexamensnämnden och den behörighet för fortsatta studier som examen ger. Paragrafen skall innehålla ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet bestämma om de saker som ingår i den gällande studentexamensförordningen. Också i fråga om studentexamensnämndens behörighet att meddela föreskrifter föreslås bli bestämt på samma sätt som i den gällande bestämmelsen.

### 3. Propositionens verkningar

En reform av studentexamens struktur på det sätt som föreslagits ökar valfriheten i de obligatoriska ämnena och minskar den språkliga dominansen i examensstrukturen.

Studentexamens struktur inverkar inte på den ställning läroämnena enligt gymnasiet

timfördelning har. Läroämnena läses i gymnasiet enligt statsrådets beslut om de riksfattande målen och om timfördelningen oberoende av vad som bestäms om studentexamens obligatoriska prov. Studierna i det andra inhemska språket i den grundläggande utbildningen och gymnasiet tryggar för sin del allmänbildningen och kunskaperna i det andra inhemska språket. Kunskaperna måste också visas i högskoleexamen.

Ett av målen i den utvecklingsplan för utbildning och forskning som statsrådet godkände för 2003—2008 är att gymnasiestudier och studentexamen parallellt med en yrkesinriktad grundexamen främjas. Planen ställer upp målet att 10 procent av dem som avlägger en yrkesinriktad grundexamen också skall avlägga studentexamen. Ändringen skall uppmuntra dem som studerar för en yrkesinriktad examen att delta studentexamen i högre grad än för närvarande. Ändringen skall också ge vuxna samt unga med invandrarbakgrund bättre möjligheter att avlägga examen.

Som framgår av avsnitt 1.2. har det inte skett några väldigt stora förändringar avseende vilka prov examinanderna i de gymnasier som omfattats av försöket valt i sin examen. Provet i matematik avläggs i högre grad och även realprovet något mer än i övriga gymnasier. Med hänsyn till att manliga examinander avlägger provet i matematik oftare än kvinnliga, ökar den föreslagna ändringen eventuellt andelen män som avlägger studentexamen. För närvarande är andelen kvinnliga examinander klart större.

Examinandernas möjligheter att mer än för närvarande välja proven i studentexamen gör att studierna för examen kunde utnyttjas bättre vid ansökan till fortsatta studier. Universitetet och yrkeshögskolorna kunde utveckla sin antagning av studerande så att proven i studentexamen beaktas i högre grad.

Ett prov som är obligatoriskt för alla i examen ökar inte motivationen hos gymnasister och andra som förbereder sig för studentexamen att läsa ämnet. Ökad valfrihet kan inverka positivt på viljan att läsa det andra inhemska språket och förbättra studieresultaten.

Kostnaderna för att ordna studentexamen täcks med avgifter som tas ut av examinanden.

derna. Den föreslagna ändringen inverkar inte på antalet obligatoriska prov i examen, inte heller ökar den de avgifter som examinanderna skall betala.

Propositionen har inga betydande ekonomiska verkningar för staten eller kommunerna.

#### **4. Beredningen av propositionen**

##### **4.1. Beredningskedan och beredningsmaterial**

I betänkandet av arbetsgruppen för utvecklande av studentexamen (Kommittébetänkande 1993:25) föreslogs bl.a. att studentexamen skall omfatta fem gemensamma prov, varav examinanden väljer minst fyra. De valbara proven var enligt förslaget provet i modersmålet, provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och realprovet. Enligt förslaget skulle examinanden kunna komplettera sin examen med frivilliga prov i främmande språk.

Studentexamens struktur ändrades inte i enlighet med arbetsgruppens förslag. Däremot startades ett strukturförsök inom studentexamen där provet i modersmålet var obligatoriskt för alla och examinanden valde de tre övriga obligatoriska proven bland det andra inhemska språket, ett främmande språk, matematik och realämnena.

För uppföljningen av strukturförsöket tillsatte undervisningsministeriet i december 1995 en arbetsgrupp. Företrädare i arbetsgruppen var förutom ministeriet Utbildningsstyrelsen, Studentexamensnämnden och Finlands rektorer rf. Arbetsgruppen lämnade sitt första förslag till undervisningsministeriet i februari 1998 (Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 4:1998). Arbetsgruppen föreslog att 10 § studentexamensförordningen ändras så att den modell som prövats i strukturförsöket skulle införas generellt. Undervisningsministeriet fattade dock i september 1998 ett beslut om att inte tills vidare vidta några åtgärder för att ändra strukturen i studentexamen. Däremot beslutade ministeriet förlänga försöket. Enligt beslutet skulle det sista examenstillfället inom

strukturförsöket infalla hösten 2003 oberoende av när examinanden hade avlagt de första proven i examen.

I utvecklingsplanen för utbildning och forskning 1999—2004 förutsattes att en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp skulle tillsättas för att utveckla studentexamen. Gruppen tillsattes i januari 2000 och den lämnade sitt förslag till undervisningsministeriet i juni samma år (Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 19:2000). Arbetsgruppen konstaterade enhälligt att studentexamen bör revideras eftersom strukturen brister i balans med tanke på gymnasiestudierna och samhällets behov. Examen bör utvecklas mot större valfrihet. Samtidigt bör det likväl ses till att examen inte kan avläggas alltför ensidigt. Examen föreslogs alltså omfatta fyra obligatoriska prov samt ett obegränsat antal valfria prov. Majoriteten av arbetsgruppen ansåg att provet i modersmålet och provet i det andra inhemska språket skulle vara obligatoriska, men de övriga proven valfria, dock så att provet i matematik eller realprovet skulle avläggas som en del av examen. Examen skulle enligt examinandens val kunna omfatta flera realprov. Över en tredjedel av arbetsgruppens medlemmar reserverade sig. De ansåg att behoven att utveckla studentexamen bäst motsvaras av den form studentexamen har i strukturförsöket.

Arbetsgruppen för uppföljning av strukturförsöket gällande studentexamen avgav sin andra promemoria till undervisningsministeriet i februari 2002 (Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 5:2002). Utifrån erfarenheterna av strukturförsöket gällande studentexamen föreslog arbetsgruppen att försöksstrukturen tas till struktur för den finländska studentexamen. Examinanderna skall då i studentexamen avlägga provet i modersmålet samt välja tre obligatoriska prov av en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och realprovet. Examinanderna får därtill delta i ett eller flera extra prov. I de ämnen där det ordnas prov på olika kravnivåer skall examinanden avlägga provet på högsta nivå i minst ett ämne. Arbetsgruppen ansåg att om det inte fattas beslut om att ändra strukturen i studentexamen i enlighet med vad som föresla-

gits, så bör strukturförsöket förlängas och på samma gång utvidgas.

I september 2002 utfärdades med stöd av 18 § 4 mom. gymnasielagen en förordning av statsrådet där det bestämdes att strukturförsöket inom studentexamen fortsätter åren 2003—2007. Samtidigt togs fler gymnasier med i försöket.

I december 2003 godkände statsrådet utvecklingsplanen för utbildning och forskning 2003—2008. Enligt planen utvecklas studentexamen så att den motsvarar de nya grunderna för gymnasiet läroplan. Revideringen av realprovet och provet i modersmålet genomförs och behovet av att reformera proven i språk utreds. I fråga om strukturförsöket konstateras i planen att verkningarna bedöms och nödvändiga beslut fattas 2004.

Propositionen har beretts i uppföljningsgruppen för strukturförsöket inom studentexamen och som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet.

#### 4.2. Ställningstaganden

Utöver gymnasiektorerna bads följande myndigheter och organisationer ta ställning till strukturen i studentexamen: Finlands universitetsrektors råd, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf, Studentexamensnämnden, Utbildningsstyrelsen, Finlands Kommunförbund rf, Svenska Finlands folkting, Pedagogiska forskningsinstitutet, Undervisningssektorns fackorganisation rf, Finlands Rektorer rf, Finlands gymnasistförbund rf, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund SAKKI rf, Finlands Föräldraförbund rf och Förbundet Hem och Skola i Finland rf.

Studentexamensnämnden, Utbildningsstyrelsen, Finlands Kommunförbund, Pedagogiska forskningsinstitutet, Undervisningssektorns fackorganisation, Finlands Rektorer, Finlands gymnasistförbund och Finlands Föräldraförbund understödde en övergång till en examen enligt försöksstrukturen. En klar majoritet av medlemmarna i Finlands universitetsrektors råd understödde införande av studentexamen enligt strukturförsöket. Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE, Svenska Finlands folkting och Förbundet Hem och Skola i Finland rf motsatte sig en

permanent ställning för examensmodellen enligt strukturförsöket.

En övergång till en examen enligt försöksstrukturen motiveras bl.a. med modellens lämplighet för utveckling av gymnasieutbildningen och för samarbete mellan olika utbildningsformer samt för dem som deltar i utbildning som leder till en yrkesinriktad examen och för vuxenstuderande. Ytterligare motiveringar var samstämmighet med gymnasiet nuvarande timfördelning och läroplansgrunder samt jämlikhet i beaktandet av individuellt varierande intressen, mål och fortsatt studieinriktning samt möjligheten till en jämlik och bred utveckling av allmänbildningen i gymnasieutbildningen. Ökade valmöjligheter ses som en positiv förändring som ökar studiemotivationen. I motiveringarna framförs risken för att de studerandes jämlikhet äventyras till följd av det utdragna försöket samt ojämlikhet och osund konkurrensposition mellan gymnasier. Enligt remissyttrandena har tillräcklig erfarenhet av försöket, som pågått sedan 1995, redan inhämtats för ett beslut om att göra examensmodellen i försöket permanent i alla gymnasier.

Svenska Finlands folkting anser att landets båda nationalspråk har en sådan ställning i vårt land att de även i fortsättningen bör vara obligatoriska i studentexamen. Detta motiveras med att det mindre nationalspråket kommer att lida av valfriheten.

#### 5. Annat som inverkat på propositionens innehåll

Såsom framförts i avsnitt 1.1. kan försök som avses i 18 § 3 mom. gymnasielagen verkställas fram till utgången av år 2007. Enligt gällande bestämmelser avläggs studentexamen från år 2008 enligt 18 § 1 mom. i alla gymnasier. Möjligheten att avlägga examen utan provet i det andra inhemska språket har länge behandlats i offentligheten.

Gymnasiet lärokurs omfattar tre år. Gymnasiet lärokurs skall slutföras på högst fyra år om inte studeranden av grundad anledning beviljas förlängning. Eftersom de som söker till gymnasieutbildning och de som på annat sätt förbereder sig för studentexamen måste

kunna fatta sina beslut om utbildningen medvetna om examens struktur, måste avgörandet om examen tas våren 2004.

I den utvecklingsplan som statsrådet godkände för utbildning och forskning för åren 1999—2004 konstateras i fråga om strukturförsöket att examenssystemet inte särdeles länge kan vara annorlunda än för andra för en stor försöksgrupp. Enligt planen utvecklas studentexamen med beaktande av resultaten från strukturförsöket och försöket på ungdomsstadiet.

Såsom framgår av avsnitt 1.2. och 4.2. understöder merparten av gymnasiernas rektorer och av de myndigheter och organisationer som har en betydelsefull ställning i utvecklandet av utbildningen eller för vars medlemmar sättet att avlägga studentexamen är av betydelse, en övergång till en examensstruktur enligt försöksstrukturen. Största delen av de svenskspråkiga gymnasierektorena motsätter sig ändringen.

Den föreslagna ändringen gör det inte svårare att avlägga studentexamen i den form som avses i gällande 18 § 1 mom. gymnasielagen. En snabb övergång till en examens-

struktur med större valfrihet kränker inte examinandernas rättsskydd.

I fråga om försök inom gymnasieutbildningen bestäms i 15 § gymnasielagen. I försök som ordnas för att utveckla utbildningen eller undervisningen kan avvikelser från den genom förordning av statsrådet bestämda timfördelningen och de av utbildningsstyrelsen fastställda grunderna för läroplanen göras med stöd av paragrafens 1 mom., sådant det lyder i lag 478/2003. Försökstillstånd kan enligt 4 mom. beviljas för högst tre år och förlängas med högst två år. Jämfört med den maximala försökstiden enligt denna bestämmelse har strukturförsöket hittills pågått en nästan dubbelt så lång tid.

Det utdragna strukturförsöket inom studentexamen har lett till att den avvikande examensstrukturen i försöksgymnasierna upplevs äventyra den utbildningsmässiga jämlikheten och studerandenas likställdhet. Ett förlängt försök kan inte väntas ge någon ny information. En reform av examensstrukturen före utgången av den planerade försökstiden blir inte problematisk.

## DETALJMOTIVERING

### 1. Lagförslag

Gymnasielagens 18 §

*1 mom.* I momentet definieras syftet med examen och examens innehåll på samma sätt som i gällande 1 mom.

*2 mom.* Momentet innehåller bestämmelser om studentexamens struktur. Examen föreslås omfatta minst fyra prov, ett av dem provet i modersmål och litteratur. Examinanderna skall dessutom enligt eget val avlägga tre av proven i en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena. Dessutom kan examinanderna liksom för närvarande delta i ett eller flera extra prov.

En examinand som inte väljer provet i det andra inhemska språket eller i ett främmande språk som obligatoriskt, måste som obligatoriskt avlägga såväl provet i matematik som provet i realämnena. För närvarande är provet i matematik och provet i realämnena sinsemellan alternativa som obligatoriska prov.

*3 mom.* Momentet innehåller bestämmelser om tillsättandet av en studentexamensnämnd och ett bemyndigande att utfärda bestämmelser om nämnden genom förordning av statsrådet. Momentet motsvarar gällande 4 mom.

*4 mom.* I momentet ges ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet bestämma om rätten för andra än studerande enligt gymnasielagen att delta i examen samt ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov och omtagning av dem, bedömning och genomförandet av examen i övrigt. I samma moment bestäms om studentexamensnämndens rätt att utfärda närmare föreskrifter om innehållet i proven, hur proven skall ordnas och bedömningen av proven. Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna i gällande 2 och 4 mom.

De bestämmelser i gällande 4 mom. enligt vilka närmare bestämmelser om försöksverksamhet och om de studerandes rätt att avläg-

ga ett annat prov i stället för provet i det andra inhemska språket utfärdas genom förordning av statsrådet, slopas som obehövliga.

*5 mom.* I momentet bestäms att studentexamen ger allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola liksom för närvarande.

### 2. Närmare bestämmelser

Studentexamensförordningen revideras på det sätt som den föreslagna ändringen kräver. I förordningens 11 § 2 mom. bestäms bl.a. om ett annat prov som avläggs i stället för provet i det andra inhemska språket. Dessa bestämmelser skall upphävas.

Studentexamensnämnden bör revidera sina föreskrifter i enlighet med de ändrade bestämmelserna.

### 3. Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft så snart som möjligt efter det att den antagits och blivit stadfäst, dock tidigast den 1 juni 2004. Betygen över studentamina som slutförts vid det första examenstillfället 2004 har utfärdats före detta datum och bestämmelser om dessaamina behövs inte i kraftträdande bestämmelserna. Alla försök enligt 18 § 3 mom., som skall upphävas, upphör i och med det första examenstillfället 2004. Lagen tillämpas på en studentexamen som slutförs tidigast vid det andra examenstillfället 2004 oberoende av när det första provet har avlagts.

Enligt 15 § 2 mom. studentexamensförordningen skall examinanden då han anmäler sig till ett prov samtidigt meddela om han avlägger provet som ett obligatoriskt prov. I fråga omamina som avläggs vid det andra examenstillfället 2004 och därefter skall bestämmelserna i den föreslagna 18 § gymnasielagen tillämpas, och enligt nämnda paragrafs 2 mom. kan både provet i matematik och provet i realämnena ingå i examen som obligatoriska prov. Med beaktande av detta föreslås bli bestämt att examinanden före en omtagning av ett prov i matematik eller i re-

alämnena som avlagts som extra före den 1 juni 2004 kan omvandla det till obligatoriskt prov. Bestämmelser om omtagning av prov ingår i 16 § studentexamensförordningen. Om ett prov som omvandlats till obligatoriskt blir underkänt eller enligt gällande bestämmelser skall betraktas som underkänt, ändras ett prov som tidigare avlagts som extra inte till obligatoriskt prov i examen.

Som underkänt betraktas enligt 16 § 1 mom. studentexamensförordningen också ett prov till vilket examinanden har anmält sig men utan synnerligen vägande skäl uteblivit från eller ett prov som examinanden inte har lämnat in för bedömning. Enligt samma moment och enligt 9 § 1 mom. samma förordning betraktas också ett sådant prov under samma examenstillfälle som examinanden anmält sig till som underkänt, om examinanden gör sig skyldig till svikligt förfarande eller försök till fusk eller medverkar vid detta eller annars grovt bryter mot ordningen.

#### 4. Lagstiftningsordning

Bestämmelser om rätten till eget språk och egen kultur finns i 17 § grundlagen. Syftet med språklagen (423/2003) är att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Målet är att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det. Lagen tillämpas hos domstolar och andra statliga myndigheter, hos kommunala myndigheter, självständiga offentligrättsliga inrättningar, riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli (myndighet), om inte något annat föreskrivs särskilt.

Enligt språklagens 4 § finns bestämmelser utöver språklagen i speciallagstiftningen, bland annat om undervisningsspråk, språk som läroämne och examensspråk i lagstiftningen om utbildning samt språkkunskapskrav för offentligt anställda i lagstiftningen om språkkunskapskrav för offentligt anställda.

Kunskaper i båda inhemska språken skall i regel visas i samband med en högskoleexa-

men. Är högskoleexamen enligt lag eller förordning behörighetsvillkor för en statlig anställning krävs enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) vid tvåspråkiga myndigheter utöver utmärkte muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt även nöjaktiga skriftliga och muntliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkte muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket. Tvåspråkiga kommuner kräver allmänt även kunskaper i befolkningsminoritetens språk i synnerhet av personal som avlagt högskoleexamen.

Såsom framgår av avsnitt 3 i den allmänna motiveringen skall det andra inhemska språkets förändrade ställning i studentexamen inte inverka på skyldigheten att studera svenska eller finska som det andra inhemska språket för elever i den grundläggande utbildningen eller för studerande i gymnasiet. Att provet i det andra inhemska språket lämnas bort i studentexamen innebär inte att en person inte skulle kunna visa sådana språkkunskaper i det andra inhemska språket om vilka föreskrivs i statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003). Under det pågående strukturförsöket har universitetet och yrkeshögskolorna inte märkt att försöket skulle ha påverkat antagningen av studerande.

I 17 § 2 mom. grundlagen föreskrivs att det allmänna skall tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällseliga behov enligt lika grunder. Studentexamen kan avläggas utan provet i det andra inhemska språket enligt samma bestämmelser och på samma villkor oberoende av om examen avläggs på finska eller svenska.

Såsom framgår av avsnitt 5 i den allmänna motiveringen anses strukturförsöket, som pågått i åtta år, äventyra en likvärdig behandling av de studerande. Gymnasiestuderandena särbehandlas i och med att det används två olika examensstrukturer i gymnasier. Den föreslagna lösningen undanröjer detta missförhållande redan från och med det andra examenstillfället 2004.

Förverkligandet av de språkliga, kulturella eller andra rättigheter som anges i grundlagen, språklagen eller i annan lagstiftning äventyras eller försvåras inte på grund av propositionen. Även om propositionen inte innehåller bestämmelser som förutsätter att

lagen stiftas i grundlagsordning, anser regeringen det önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

## Lag

### om ändring av 18 § gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut  
*ändras* i gymnasielagen av den 21 augusti 1998 (629/1998) 18 §, sådan den lyder i lag 478/2002, som följer:

#### 18 §

##### *Studentexamen*

Gymnasieutbildningen avslutas med en studentexamen. Med hjälp av studentexamen klarläggs om de studerande har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. I examen ingår prov i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik och realämnena.

Studentexamen omfattar minst fyra prov. Examinanderna skall avlägga provet i modersmål och litteratur samt enligt eget val tre prov av en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena. Utöver dessa obligatoriska prov kan examinanderna delta i ett eller flera extra prov.

Undervisningsministeriet tillsätter en stu-

dentexamensnämnd. Närmare bestämmelser om nämnden och dess uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

I fråga om rätten för andra än studerande som avses i denna lag att delta i examen bestäms genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet utfärdas också närmare bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov och omtagning av dem, bedömning och genomförandet av examen i övrigt. Studentexamensnämnden utfärdar närmare föreskrifter om innehållet i proven, hur proven skall ordnas och bedömningen av proven.

Studentexamen ger allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

Denna lag träder i kraft den 2004.

Lagen tillämpas på en studentexamen som slutförs tidigast vid det andra examenstillfället 2004 oberoende av när det första provet i examen har avlagts.

Examinander som har avlagt provet i matematik eller realprovet som extra prov före den 1 juni 2004 kan före en omtagning av provet omvandla det till obligatoriskt prov. Om ett prov som omvandlats till obligatoriskt prov blir underkänt eller enligt gällande bestämmelser betraktas som underkänt, ändras det tidigare extra provet inte till ett obligatoriskt prov.

Helsingfors den 16 april 2004

**Republikens President**

**TARJA HALONEN**

Undervisningsminister *Tuula Haatainen*

## Lag

### om ändring av 18 § gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut  
ändras i gymnasielagen av den 21 augusti 1998 (629/1998) 18 §, sådan den lyder i lag  
478/2002, som följer:

#### *Gällande lydelse*

##### 18 §

#### *Studentexamen*

Gymnasieutbildningen avslutas med en studentexamen. Med hjälp av studentexamen klarläggs om de studerande har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. I examen ingår prov i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik och realämnena. *Som obligatoriska prov skall examinanderna avlägga provet i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och ett främmande språk samt enligt eget val antingen provet i matematik eller i realämnena.* Utöver de obligatoriska proven kan examinanderna delta i ett eller flera extra prov. *En studerande som på grundval av 13 § eller undervisningsplanen för gymnasiet inte studerar det andra inhemska språket som obligatoriskt läroämne, kan avlägga något annat prov i stället för provet i det andra inhemska språket.*

Genom förordning av statsrådet bestäms om rätten för andra än studerande enligt denna lag att delta i examen.

#### *Föreslagen lydelse*

##### 18 §

#### *Studentexamen*

Gymnasieutbildningen avslutas med en studentexamen. Med hjälp av studentexamen klarläggs om de studerande har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. I examen ingår prov i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik och realämnena.

*Studentexamen omfattar minst fyra prov. Examinanderna skall avlägga provet i modersmål och litteratur samt enligt eget val tre prov av en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och*

## Gällande lydelse

*För generellt utvecklande av examen kan den i försökssyfte verkställas på något annat sätt än vad som föreskrivs i 1 mom. Examinanderna skall dock avlägga minst fyra prov och ett av proven skall vara provet i modersmål och litteratur. De läroanstalter som omfattas av försöksverksamheten väljs på ansökan av dem som ordnar gymnasieutbildning så att skolorna är så representativa som möjligt i språkligt och regionalt hänseende.*

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om studentexamensnämnden som tillsätts av undervisningsministeriet och dess uppgifter.

Genom förordning av statsrådet utfärdas också bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov, bedömning, *försöksverksamheten* och genomförandet av examen i övrigt samt om *de studerandes rätt att avlägga något annat prov i stället för provet i det andra inhemska språket*. Studentexamensnämnden utfärdar närmare föreskrifter om innehållet i proven, hur proven skall ordnas och bedömningen av proven.

Studentexamen ger allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

## Föreslagen lydelse

*provet i realämnena*. Utöver dessa obligatoriska prov kan examinanderna delta i ett eller flera extra prov.

Undervisningsministeriet tillsätter en studentexamensnämnd. Närmare bestämmelser om nämnden och dess uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

I fråga om rätten för andra än studerande som avses i denna lag att delta i examen bestäms genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet utfärdas också närmare bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov och omtagning av dem, bedömning och genomförandet av examen i övrigt. Studentexamensnämnden utfärdar närmare föreskrifter om innehållet i proven, hur proven skall ordnas och bedömningen av proven.

Studentexamen ger allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

---

*Denna lag träder i kraft den 2004.*

*Lagen tillämpas på en studentexamen som slutförs tidigast vid det andra examens-tillfället 2004 oberoende av när det första provet i examen har avlagts.*

*Examinander som har avlagt provet i matematik eller realprovet som extra prov före den 1 juni 2004 kan före en omtagning av provet omvandla det till obligatoriskt prov. Om ett prov som omvandlats till obligatoriskt prov blir underkänt eller enligt gällande bestämmelser betraktas som underkänt, ändras det tidigare extra provet inte till ett obligatoriskt prov.*

---

Tabell 1. Ämnesvalen åren 1996-2003 (vår och höst) i studentexamen inom strukturförsöket (gamla försöks gymnasier)

Hela landet	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Andra inhemska språket	2296	91,84	2401	89,86	2281	89,98	2242	88,76	2365	87,85	2197	86,74	2193	85,80	2197	86,50
Ett främmande språk	2474	98,96	2661	99,59	2523	99,53	2518	99,68	2681	99,59	2525	99,68	2550	99,77	2529	99,57
Matematik	2109	84,36	2269	84,92	2174	85,76	2146	84,96	2305	85,62	2213	87,37	2265	88,62	2248	88,50
Realprovet	2413	96,52	2608	97,61	2469	97,40	2418	95,72	2620	97,33	2454	96,88	2459	96,21	2436	95,91
Slutförda examina	2500		2672		2535		2526		2692		2533		2556		2540	

Tabell 2. Ämnesvalen åren 1996-2003 (vår och höst) i studentexamen inom strukturförsöket, män (gamla försöks gymnasier)

Hela landet	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Andra inhemska språket	879	85,59	942	82,41	869	82,84	855	80,74	870	79,16	818	77,02	790	76,55	853	78,40
Ett främmande språk	1016	98,93	1138	99,56	1043	99,43	1055	99,62	1095	99,64	1059	99,72	1027	99,52	1084	99,63
Matematik	963	93,77	1087	95,10	984	93,80	991	93,58	1023	93,08	1007	94,82	985	95,45	1039	95,50
Realprovet	995	96,88	1122	98,16	1031	98,28	1026	96,88	1072	97,54	1034	97,36	1001	97,00	1055	96,97
Slutförda examina	1027		1143		1049		1059		1099		1062		1032		1088	

Tabell 3. Ämnesvalen åren 1996-2003 (vår och höst) i studentexamen inom strukturförsöket, kvinnor (gamla försöks gymnasier)

Hela landet	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Andra inhemska språket	1417	96,20	1459	95,42	1412	95,02	1387	94,55	1495	93,85	1379	93,75	1403	92,06	1344	92,56
Ett främmande språk	1458	98,98	1523	99,61	1480	99,60	1463	99,73	1586	99,56	1466	99,66	1523	99,93	1445	99,52
Matematik	1146	77,80	1182	77,31	1190	80,08	1155	78,73	1282	80,48	1206	81,99	1280	83,99	1209	83,26
Realprovet	1418	96,27	1486	97,19	1438	96,77	1392	94,89	1548	97,18	1420	96,53	1458	95,67	1381	95,11
Slutförda examina	1473		1529		1486		1467		1593		1471		1524		1452	

Tabell 4. Ämnesvalen åren 1996-2003 (vår och höst) i studentexamen inom strukturförsöket, finskspråkiga (gamla försöks gymnasier)

Hela landet	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Andra inhemska språket	2039	91,56	2129	89,95	2047	89,82	1984	88,81	2142	87,97	1940	86,68	1933	85,68	1953	86,23
Ett främmande språk	2203	98,92	2356	99,54	2267	99,47	2226	99,64	2424	99,55	2230	99,64	2251	99,78	2254	99,51
Matematik	1892	84,96	2014	85,09	1964	86,18	1913	85,63	2098	86,16	1956	87,40	2009	89,05	2017	89,05
Realprovet	2156	96,81	2314	97,76	2227	97,72	2157	96,55	2375	97,54	2172	97,05	2187	96,94	2187	96,56
Slutförda examina	2227		2367		2279		2234		2435		2238		2256		2265	

Tabell 5. Ämnesvalen åren 1996-2003 (vår och höst) i studentexamen inom strukturförsöket, svenskspråkiga (gamla försöks gymnasier)

Hela landet	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Andra inhemska språket	257	94,14	272	89,18	234	91,41	258	88,36	223	86,77	257	87,12	260	86,67	244	88,73
Ett främmande språk	271	99,27	305	100,00	256	100,00	292	100,00	257	100,00	295	100,00	299	99,67	275	100,00
Matematik	217	79,49	255	83,61	210	82,03	233	79,79	207	80,54	257	87,12	256	85,33	231	84,00
Realprovet	257	94,14	294	96,39	242	94,53	261	89,38	245	95,33	282	95,59	272	90,67	249	90,55
Slutförda examina	273		305		256		292		257		295		300		275	

Tabell 6. Ämnesvalen år 2003 (vår och höst) i studentexamen inom strukturförsöket (nya försöks gymnasier)

Hela landet	Sammanlagt		Män		Kvinnor		Språk			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Finska		Svenska	
							Antal	%	Antal	%
Andra inhemska språket	2079	92,28	781	85,5422	1298	96,87	2048	92,17	31	100,00
Ett främmande språk	2240	99,42	912	99,8905	1328	99,10	2209	99,41	31	100,00
Matematik	1746	77,50	819	89,7043	927	69,18	1722	77,50	24	77,42
Realprovet	2106	93,48	855	93,6473	1251	93,36	2077	93,47	29	93,55

Tabell 7. Ämnesvalen år 2003, män (gamla och nya försöksgymnasier)  
Män

	Gamla	Nya	Sammanlagt	Slutförda examina	%
Andra inhemska språket	853	781	1634	2001	81,66
Ett främmande språk	1084	912	1996	2001	99,75
Matematik	1039	819	1858	2001	92,85
Realprovet	1055	855	1910	2001	95,45

Tabell 8. Ämnesvalen år 2003, kvinnor (gamla och nya försöksgymnasier)  
Kvinnor

	Gamla	Nya	Sammanlagt	Slutförda examina	%
Andra inhemska språket	1344	1298	2642	2792	94,63
Ett främmande språk	1445	1328	2773	2792	99,32
Matematik	1209	927	2136	2792	76,50
Realprovet	1381	1251	2632	2792	94,27

Tabell 9. Ämnesvalen år 2003 (gamla och nya  
försöksgymnasier)

Hela landet	Gamla %	Nya %	Sammanlagt %
Andra inhemska språket	86,50	92,28	89,21
Ett främmande språk	99,57	99,42	99,50
Matematik	88,50	77,50	83,33
Realprovet	95,91	93,48	94,76